

Asmalımescit 74: 1930'lar İstanbul'unda Bohem Yaşam Deneyimi ve Alternatif Bir Modernlik Arayışı

Hulusi Geçgel | 0000-0002-9277-6417 | hgecgel@comu.edu.tr

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Çanakkale, Türkiye

 <https://ror.org/05rsv8p09>

Öz

Bu çalışma, Fikret Adil'in 1936 tarihli kült eseri Asmalımescit 74: Bohem Hayatı üzerinden 1930'lar İstanbul'unda şekillenen bohem yaşam deneyimini ve bu deneyimin toplumsal, kültürel ve mekânsal dinamikler içindeki yerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın özgün değeri, Pera ekseninde kümelenen bohem çevrenin, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin resmî modernleşme ideallerine karşı geliştirdiği alternatif modernlik anlayışını saptamasından kaynaklanmaktadır. Bu çevre; sanat, edebiyat ve serbest sosyal etkileşimler aracılığıyla dönemin tek tiplendirici kültürel iklimine karşı heterojen bir kamusalılık yaratmıştır. Araştırmada nitel bir model olan durum çalışması (case study) yaklaşımı benimsenmiştir. Veri toplama süreci metin merkezli bir okumayla gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler nitel içerik analizi yöntemiyle tematik bir çerçevede çözümlenmiştir. Analizler, Asmalımescit'teki "74 numaralı pansiyon" odağında gelişen mekânsal aidiyetin, sanatçı ve düşünürler için hiyerarşiden arınmış bir entelektüel kuluçka merkezi olduğunu göstermektedir. Bulgular, bu çevrenin ana akım dışı, eleştirel ve çok sesli yaşam biçimlerini kurumsallaştırdığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak Asmalımescit 74, bir anı kitabı olduğu kadar dönemin sosyo-mekânsal ve estetik kodlarını deşifre eden temel bir sosyolojik kaynak konumundadır. Bu çalışma, 1930'lar Türkiye'sindeki modernlik tartışmalarına ve edebiyat sosyolojisi alan yazınına özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Fikret Adil, Asmalımescit 74, Bohem Hayatı, Erken Cumhuriyet Modernleşmesi, Mekân Sosyolojisi

Atıf Bilgisi

Geçgel, Hulusi. "Asmalımescit 74: 1930'lar İstanbul'unda Bohem Yaşam Deneyimi ve Alternatif Bir Modernlik Arayışı". *Sosyolojik Bağlam Dergisi* 7/1 (Nisan 2026), 186-203.

<https://doi.org/10.52108/2757-5942.7.1.8>

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi	18.01.2026
Kabul Tarihi	23.03.2026
Yayın Tarihi	15.04.2026
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	dergi@sosyolojikbaglam.org
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Yapay Zeka Kullanımı	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zeka tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır

Asmalımescit 74: Bohemian Life and the Quest for an Alternative Modernity in 1930s Istanbul

Hulusi Geçgel | 0000-0002-9277-6417 | hgecgel@comu.edu.tr

Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Education, Department of Turkish Education,
Çanakkale, Türkiye

 <https://ror.org/05rsv8p09>

Abstract

This study aims to examine the bohemian life experience that took shape in 1930s Istanbul through *Asmalımescit 74: Bohem Hayatı* (1936), the cult work of Fikret Adil, and to analyze the place of this experience within the social, cultural, and spatial dynamics of the period. The originality of the research stems from its identification of the alternative understanding of modernity developed by the bohemian circle clustered around the Pera axis in response to the official modernization ideals of the Early Republican period. Through art, literature, and free social interactions, this circle created a heterogeneous public sphere in opposition to the homogenizing cultural climate of the era. The study adopts a qualitative research model using the case study approach. The data collection process was carried out through a text-centered reading, and the data obtained were analyzed within a thematic framework using qualitative content analysis. The analyses demonstrate that the sense of spatial belonging that developed around the “boarding house No. 74” in *Asmalımescit* functioned as an intellectual incubator free from hierarchical structures for artists and intellectuals. The findings reveal that this circle institutionalized non-mainstream, critical, and polyphonic lifestyles. In conclusion, *Asmalımescit 74* is not only a memoir but also a fundamental sociological source that deciphers the socio-spatial and aesthetic codes of the period. This study provides an original contribution to the debates on modernity in 1930s Türkiye and to the literature on the sociology of literature.

Keywords

Fikret Adil, *Asmalımescit 74*, Bohemian Life, Early Republican Modernization, Sociology of Space

Citation

Geçgel, Hulusi. “*Asmalımescit 74: Bohemian Life and the Quest for an Alternative Modernity in 1930s Istanbul*”. *Journal Name Volume/Issue (Month Year)*, 186-203.

<https://doi.org/10.52108/2757-5942.7.1.8>

Article Information

Date of Submission	18.01.2026
Date of Acceptance	23.03.2026
Date of Publication	15.04.2026
Peer-Review	Double anonymous review - Two External Reviewers
Ethical Statement	It is hereby declared that scientific and ethical principles were strictly followed during the preparation of this study and all utilized sources are duly cited in the bibliography.
Similarity Check	Done - Turnitin
Conflict of Interest	No conflicts of interest have been declared.
Complaints	dergi@sosyolojikbaglam.org
Use of Artificial Intelligence	No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content of the study was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.
Copyright & License	Authors of articles in the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC-ND 4.0.

Giriş

Erken Cumhuriyet Dönemi (1923-1938), Türkiye'de yalnızca siyasal ve kurumsal dönüşümlerin değil, aynı zamanda resmî modernleşme söylemi dışında gelişen kültürel ve entelektüel deneyimlerin de belirginleştiği bir dönemdir. 1930'lar İstanbul'u, özellikle Beyoğlu ve çevresinde biçimlenen bohem yaşam biçimleri aracılığıyla, resmî kültür politikalarıyla tam olarak örtüşmeyen alternatif bir modernlik deneyimine sahne olmuştur. Beyoğlu ve çevresi; sanatçı kafeleri, pansiyonları ve küçük barlarıyla entelektüel etkileşimin merkezi durumuna gelmiş; bu mekânlar fiziksel bir alan olmanın ötesine geçerek kültürel bir 'topluluk sahası' işlevi görmüştür. Acar (2021), bohemliğin Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde resmî modernleşme anlatısının dışında, sanat ve gündelik yaşamın iç içe geçtiği 'başka bir modernlik ihtimali' olarak somutlaştığını vurgulamaktadır.¹

Fikret Adil'in 1936 tarihli eseri *Asmalımescit 74: Bohem Hayatı*, dönemin entelektüel çevrelerini, gündelik yaşam deneyimlerini ve mekân merkezli etkileşimlerini belgeleyen önemli bir hatırat olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışma, *Asmalımescit 74*'ü bireysel bir tanıklık metni olmanın ötesinde, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin sivil kültürel alanlarını anlamaya olanak sağlayan tarihsel bir kaynak olarak ele almayı amaçlamaktadır. Fikret Adil'in betimlediği bu 'kendiliğinden' gelişen modernlik durumu, Mümtaz Turhan'ın temel ilkeleriyle örtüşmektedir. Turhan, Batılılaşmayı biçimsel bir taklit olarak görmekten çok, toplumun kendi gereksinimleri doğrultusunda gerçekleştirdiği bir 'serbest kültür değişmesi' biçiminde tanımlar.² Asmalımescit bohemliği, resmî ideolojinin disipliner modernlik anlayışına karşı, Turhan'ın işaret ettiği bu içsel ve seçici kültürel dönüşümün sivil bir prototipi olarak değerlendirilebilir.

*Asmalımescit 74: Bohem Hayatı*³ adlı anı-roman tarzındaki bu eser, 1930'lar İstanbul'unun en yoğun sanat ve bohem eğlence merkezlerinden biri olan Asmalımescit çevresinde geçer. Metin, yalnızca bireysel bir "anı/hatırat" olmanın ötesine geçerek o dönemin kültür-sanat ve gece hayatı dokusunu, sanatçı-yazar-ressam-müzisyen çevresini ve İstanbul'un sokak/mahalle yaşamını kapsayan canlı, çok katmanlı bir dönem portresi sunar.

1. 1930'lar İstanbul'u ve Bohemlik Bağlamı

1930'lar İstanbul'u, Cumhuriyet'in resmî çağdaşlaşma yönelimlerinin yanı sıra, bu kuralcı yapıya bir tepki veya alternatif olarak ortaya çıkan marjinal ve estetik açıdan zengin bir bohem hayatın da mekânıydı. Bu dönemde sanat, büyük ölçüde devletin himayesi ve resmî ideolojinin çizdiği sınırlar içinde gelişirken özellikle Beyoğlu ve Asmalımescit çevresi, bu resmîliğin dışında kalan, eleştirel ve özgürlükçü bir entelektüel alt kültürün doğmasına zemin hazırlamıştır.

¹ Barış Berhem Acar, "Başka Bir Modernlik Hâli: Fikret Adil'in Eserlerinde İstanbul'un Bohem Hayatı", *Humanitas- Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 9/18 (Ekim 2021), 1-15.

² Mümtaz Turhan, *Kültür Değişmeleri: Sosyolojik Bir Tetkik* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1997), 147-152.

³ Fikret Adil, *Asmalımescit 74: Bohem Hayatı* (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2018).

Bohemlik, yalnızca ekonomik zorluklar içindeki sanatçı yaşam tarzı anlamına gelmekle kalmamış; aynı zamanda, siyasal ve ekonomik çağdaşlaşmanın akılcı ve işlevsel düzenine karşı, duygusallığı, estetik arayışı ve toplumsal kurallara mesafe koyan bir kültürel deneyim olarak işlev görmüştür. Bohem çevrelerde sanatçıların maddi kaynakları, geçim yöntemleri, mekân seçimleri ve günlük yaşam ekonomisi ortaklaşa bir dayanışma ve özikleşme ağını yansıtmaktadır. Sanatçıların bu mikro-ekonomik geçim deneyimleri, yalnızca bireysel hayatta kalma çabası değil, aynı zamanda resmî kurumların dışındaki alternatif çağdaşlık deneyiminin sürdürülebilirliği açısından hayati bir öneme sahiptir. Fikret Adil'in ilk kez 1936 yılında yayımlanan *Asmalımescit 74* adlı eseri, bu alternatif yaşam biçimini dönemin önde gelen sanatçı figürleri üzerinden somutlaştırmaktadır.

2. Anlatının Tarihsel ve Sosyolojik Özgünlüğü

Fikret Adil, kendisi de bu çevrenin aktif bir üyesi olarak dönemin önde gelen edebiyatçı, ressam ve müzisyenleriyle kurduğu ilişkileri ve gözlemlerini anı-roman biçiminde kayda geçirmiştir. Bu yönüyle eser, 1930'lar İstanbul'unun "sivil kültür tarihi" açısından önemli bir kaynak olarak kabul edilir. Kitap; şair, yazar, ressam, aktör, gazeteci ve müzisyenlerin bir arada bulunduğu çok disiplinli bir sanatçı topluluğunu betimler. Bu yönüyle eser; resmî sanat literatürünün sınırları dışında şekillenen "bohem yaşam", "gece hayatı" ve "pansiyon-bar kültürü" gibi sosyal deneyimleri belgelenmiş birer kültürel gerçekliğe dönüştürür.

Bu makalenin kuramsal çerçevesi *Asmalımescit 74*'ün hem bireysel anı-roman niteliği hem de dönemin sosyal-kültürel ortamına dair belgesel bir kaynak oluşu iddiasına dayanır. Eser içindeki sanatçı portrelerinin incelenmesi, 1930'lar İstanbul'unun entelektüel ve kültürel atmosferini anlamak için hem tarihî hem de sosyolojik bir okuma olanağı sunar. Analiz edilen sanatçı portreleri; bireysel biyografilerin ötesine geçerek dönem boyunca kristalleşen bohem sanat ortamını, toplumsal kurullarla çatışan yaşam deneyimlerini ve İstanbul'un çok katmanlı kültürel dokusunu bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koymaktadır.

3. Alan Yazını Taraması ve Ön Bilgiler

1930'lar Türkiye'sinde ve özellikle İstanbul'da sanatçıların ile çağdaş ressamların yalnızca estetik üretim alanında değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel yaşamda da alternatif bir kimlik arayışı içinde oldukları görülmektedir. Endüstri devriminin ardından kurulan çağdaş kent ve burjuva değerlerinin egemen olduğu dönemde, sanatçıların bir yandan resmî çağdaşlaşma politikalarının dayattığı kurallara uyum sağlamaya zorlanırken, bir yandan da bu kurallara karşı alternatif yaşam tarzları geliştirmişlerdir.

Özellikle Türkiye bağlamında, Fikret Adil'in anlatımları⁴ İstanbul bohem çevresinin, Cumhuriyet'in resmî çağdaşlaşma söylemine karşı gelişen alternatif bir modernlik biçimini yansıttığını göstermektedir. Bohem yaşam; kişisel bir zevk tercihinden öte, toplumsal ve

⁴ Adil, *Asmalımescit 74*.

kültürel bir yaşam biçimidir. Bu yönüyle bohem İstanbul, tekil sanatçı anılarının bir toplamı olmaktan çok, o dönemin resmî çağdaşlaşma anlayışına karşı gelişen “başka bir modernlik” duruşudur.⁵

Bu kuramsal çerçeve doğrultusunda, Fikret Adil'in *Asmalımescit 74* adlı eseri, erken Cumhuriyet İstanbul'unda bohem yaşamın sivil kültürel alanlarını görünür kılan özgül ve temsil gücü yüksek bir metin olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede çalışma, söz konusu metni tarihsel ve kültürel bağlamı içinde ele alan nitel bir araştırma tasarımıyla kurgulanmıştır. Araştırmada, tarihsel evrak ve edebî metinlerin sosyal gerçekliği kurgulama biçimlerini çözümlenmeye olanak tanıyan doküman analizi yöntemi benimsenmiştir.⁶ *Asmalımescit 74* adlı eserde yer alan sanatçı portreleri ve anlatı örüntüleri, erken Cumhuriyet döneminin bohem yaşam deneyimlerini görünür kılan tarihsel veriler olarak tematik bir süzgeçten geçirilmiştir. Acar⁷, Fikret Adil'in eserlerindeki bohemiği, alışılmışın dışında “başka bir modernlik” olanağı olarak görür. Bu çalışma ise söz konusu tartışmayı temel alarak *Asmalımescit*'in bu alternatif duruşu, hangi mahalle alışkanlıkları ve sanatçı dostlukları üzerinden somut bir yaşam biçimine dönüştürdüğünü verilerle ortaya koymaktadır.

4. Yöntem

4.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, Fikret Adil'in *Asmalımescit 74* adlı eserinde somutlaşan bohem yaşam deneyimlerini ve bu deneyimlerin ürettiği alternatif çağdaşlık arayışını derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmıştır. Belirlenen sanatçı portreleri ve mekânsal betimlemeler üzerinden dönemin sosyo-kültürel atmosferinin çözümlenmesi hedeflendiğinden, araştırmada Durum Çalışması deseni benimsenmiştir. Bu desen, incelenen olguyu (İstanbul bohemiği) kendi gerçek yaşam bağlamı içinde çok boyutlu bir bakış açısıyla anlamlandırmaya olanak sağlamıştır.

4.2. Veri Kaynağı ve Örneklem Stratejisi

Araştırmanın birincil veri kaynağı, Fikret Adil tarafından kaleme alınan ve ilk baskısı 1936 yılında yapılan *Asmalımescit 74: Bohem Hayatı*⁸ başlıklı eserdir. Çalışmada, evrenin tamamını temsil etmek yerine, araştırma sorunsalına en zengin veriyi sunacak birimlerin seçildiği amaçlı örneklem yöntemi uygulanmıştır. Bu doğrultuda 1930'ların sanat dünyasını ve bohem hayatı en iyi yansıtan Necip Fazıl, Peyami Safa, İbrahim Çallı gibi isimler ve bu kişilerin sıkça vakit geçirdiği kilit mekanlar inceleme kapsamına alınmıştır.

⁵ Acar, “Başka Bir Modernlik Hâli: Fikret Adil'in Eserlerinde İstanbul'un Bohem Hayatı”, 5.

⁶ Nitel araştırmalarda doküman analizi ve veri setinin tematik çerçevelenmesi hakkında ayrıntılı bir metodolojik izlek için bkz. Ali Yıldırım – Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 189-195.

⁷ Acar, “Başka Bir Modernlik Hâli: Fikret Adil'in Eserlerinde İstanbul'un Bohem Hayatı”.

⁸ Adil, *Asmalımescit 74*.

4.3. Veri Toplama ve Analiz Süreci

Araştırmanın analiz sürecinde veriler, MAXQDA 24 yazılımı üzerinden sistematik bir sırayla işlendi. Analiz kapsamında önce metindeki olaylar ve ifadeler tek tek belirlendi (açık kodlama) ve ardından bu kodlar mekân, ilişki ağları ve modernlik anlayışı başlıkları altında gruplandırıldı (eksenel kodlama). Son aşamada ise elde edilen bulgular Walter Benjamin'in 'flâneur' ve Pierre Bourdieu'nün 'habitus' (yaşam biçimi) ile 'alan' kavramları eşliğinde yorumlanarak temel temalar oluşturuldu.⁹ Çalışmanın tek bir eserle (*Asmalımescit 74*) sınırlandırılması ise, genellenebilirlik kaygısından çok, incelenen olgunun en yoğun yaşandığı 'tipik durum' üzerinden derinlemesine bir betimleme sunma amacına dayanmaktadır.¹⁰

Veri toplama sürecinde, eser üzerinde sistematik okuma tekniği kullanılarak "bohem yaşam biçimi", "mekânsal aidiyet" ve "normatif modernlik eleştirisi" ile doğrudan ilişkili olan pasajlar anlam birimleri olarak kaydedilmiştir. Elde edilen veriler "Yönlendirilmiş İçerik Analizi" (Directed Content Analysis) yöntemiyle çözümlenmiştir.¹¹ Bu analiz sürecinde bir yandan Benjamin, Bourdieu ve Lafargue'in kuramsal kavramlarından hareketle tümdengelsel bir kodlama yapılmış¹², diğer yandan da metinden çıkan özgün temalarla tümevarımsal bir kategorizasyon geliştirilerek analiz derinleştirilmiştir.¹³

4.4. Analiz Aşamaları

Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde şu aşamalar izlenmiştir:

Kodlama: Birincil veri kaynağı olan metindeki her bir anlam birimi (alıntı), karakterlerin temsil ettiği davranışsal ve düşünsel özellikler doğrultusunda betimsel kodlara dönüştürülmüştür. Örneğin, Necip Fazıl Kısakürek'in tavırları için "Entelektüel Liderlik", İbrahim Çalın'nın kahkahaları ve sosyal etkisi için "Mekânsal Enerji" gibi tanımlayıcı kodlar atanmıştır.

Temalaştırma (Kategorizasyon): Atanan kodlar arasındaki anlamsal ortaklıklar ve hiyerarşik ilişkiler incelenerek beş ana tema altında gruplandırılmıştır: *Toplumsal Normlarla Çatışma*, *Mekânın Etkisi*, *Modernizm Arayışı*, *Disiplinler Arası Sanat* ve *Topluluk Bilinci*. Bu temalar, bohem yaşamın kuramsal çerçevesini oluşturan alternatif modernlik arayışının ana sütunlarını temsil etmektedir.

⁹ Acar, "Başka Bir Modernlik Hâli: Fikret Adil'in Eserlerinde İstanbul'un Bohem Hayatı", 15.

¹⁰ Nitel araştırmalarda "tipik durum" örnekleme ve derinlemesine betimleme (thick description) stratejileri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 115-120.

¹¹ Yönlendirilmiş içerik analizi yaklaşımı hakkında detaylı bir çerçeve için bkz. Hsiu-Fang Hsieh-Sarah E. Shannon. "Three Approaches to Qualitative Content Analysis". *Qualitative Health Research*, 15/9 (2005), 1277-1288.

¹² Paul Lafargue'in modern çalışma etiği ve burjuva değerlerine yönelik eleştirilerinin bohem yaşamla ilişkisi için bkz. Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı*, çev. Vedat Günyol (İstanbul: Telos Yayıncılık, 2019).

¹³ Nitel araştırmalarda tümdengelsel ve tümevarımsal kodlama süreçlerinin birlikte kullanımı (karma kodlama) için bkz. Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 220-235.

Kuramsal Üçgenleme (Triangulation): Bulguların geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmak amacıyla, ikincil veri kaynakları¹⁴ analize dâhil edilmiştir. Bu adımda, Fikret Adil'in tanıklıkları ile güncel alan yazınındaki akademik saptamalar karşılaştırılarak sonuçların tarihsel ve sosyolojik bağlamla tutarlılığı denetlenmiştir.

4.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmaların geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için aşağıdaki stratejiler uygulanmıştır:

Doğrudan Alıntı (Geçerlik): Sanatçı portreleri, Fikret Adil'in eserinden kısa ve temsil edici alıntılarla desteklenmiştir.

Betimsel Detay (Geçerlik): *Asmalımescit 74'* adlı eserin dönemin sivil kültür tarihi açısından bir kaynak olduğu alan yazını taramasıyla açıklanmıştır.

Uzman İncelemesi (Güvenirlik): Kodlama ve temalaştırma süreçlerinin tutarlılığı ile elde edilen bulguların dönemin sosyo-kültürel bağlamıyla uyumu, alan yazını çerçevesinde değerlendirilmiş ve yöntemsel tutarlılık açısından gözden geçirilmiştir.

5. Bulgular ve Tartışma

5.1. Bireysel Sanatçı Portreleri (Nitel Analiz)

Yöntem bölümünde tanımlanan veri toplama prosedürüne göre, Fikret Adil'in anlatımından elde edilen gözlemler, dönemin entelektüel alt kültürünün bireysel karakterler üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır.¹⁵

Sanatçılar çeşitli kişilik ve nitelik özellikleriyle tanımlanmıştır:

- **Necip Fazıl Kısakürek**, bulunduğu ortamda sessizlik yaratan fakat bakışları ve duruşuyla tartışmaları başlatabilen bir etkiye sahiptir.
- **Peyami Safa**, sözleriyle ortamın düzenini sağlayan, fikirlerini çarpıcı ve kesin biçimde ifade eden bir karakter olarak öne çıkar.
- **İbrahim Çallı (Dallı)**, kahkahaları ve canlı kişiliğiyle çevresini etkileyen hem sanatsal hem de sosyal olarak dikkat çeken bir figürdür.
- **Elif Naci (Elif Razi)**, tartışmaları ateşleyen ve yeni fikirlerle ilgisini sürekli canlı tutan dinamik bir yapıya sahiptir.
- **Mesut Cemil (Cemil)**, müziğiyle ortamı dönüştüren, izleyiciyi içine çeken ve performansıyla sessizlik ve yoğun dikkat uyandıran bir sanatçıdır.
- **Abidin Dino**, masadaki konuşmaları resimsel bir bakış açısıyla yorumlayan, çizgi ve gölge ile anlatımını ortaya koyan yaratıcı bir figürdür.

¹⁴ Acar, "Başka Bir Modernlik Hâli: Fikret Adil'in Eserlerinde İstanbul'un Bohem Hayatı", 5.

¹⁵ Adil, *Asmalımescit 74*, sanatçı betimlemeleri.

5.2. Tematik Analiz (Kategorizasyon ve İlişkilendirme)

Bohem yaşam deneyimi bireylerin estetik yönelimleriyle birlikte psikolojik ve sosyal kimliklerini de biçimlendiren bütüncül bir süreçtir. *Asmalımescit 74*'te anlatılan sanatçı portreleri, bireylerin yalnızlık, özerklik, merak ve entelektüel tutkularını ortaya koyarken, topluluk içindeki dayanışma ve rekabet dinamiklerini de gözler önüne sermektedir. Bu yönüyle bohem yaşam, bireysel ve ortak kimliğin aynı anda kurgulandığı bir sosyal laboratuvar olarak değerlendirilebilir. Metinden elde edilen kodların hiyerarşik dağılımı aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1. *Asmalımescit 74*'te Sanatçı Figürlerine İlişkin Tematik Kodlar ve Analitik Kategoriler

Sanatçı	Kodlar	Tema
Necip Fazıl Kısakürek	Entelektüel Liderlik, Toplumsal Çatışma	Toplumsal Normlarla Çatışma
Peyami Safa	Entelektüel Tartışma, Düzenleyici	Toplumsal Normlarla Çatışma
İbrahim Çallı (Dallı)	Sosyal Etki, Sanatsal Enerji	Mekânın Etkisi
Elif Naci (Elif Razi)	Estetik Yenilik, Genç Kuşak Dinamizmi	Modernizm Arayışı
Mesut Cemil	Müzikal Etki, Kolektif Sanat	Disiplinler arası Sanat ve Topluluk
Abidin Dino	Görsel Anlatım, Özgür Ruh	Modernizm Arayışı / Disiplinler arası Sanat

Elde edilen tematik bulgular, 1930'lar Türkiye'sinin modernleşme sürecine dair kritik çıkarımlar sunmaktadır. Toplumsal Normlarla Çatışma temasının Necip Fazıl ve Peyami Safa gibi figürler üzerinden öne çıkması (Bkz. Tablo 1), bohem çevrenin yalnızca bir kaçış alanı olmadığını, aynı zamanda resmî ideolojinin rasyonel ve tekdüze sanat anlayışına karşı entelektüel bir alan oluşturduğunu göstermektedir. Bu özerkleşme, Bourdieu'nün sanat alanının bağımsızlaşması olarak nitelediği süreçle yerel bir düzlemde örtüşmektedir.

Mekânın Etkisi teması (Çallı ve Cemil) ve Disiplinler arası Sanat ve Topluluk teması, Beyoğlu/Asmalımescit çevresinin ortaklaşa üretim ve etkileşim için bir katalizör olduğunu doğrular niteliktedir. Asmalımescit çevresindeki kafeler, pansiyonlar ve sokaklar, sanatçıların yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda entelektüel ve sosyal etkileşimlerini mümkün kılan birer merkez olarak işlev görmüştür. Bu mekânlar, farklı disiplinlerden gelen sanatçılar arasında bilgi paylaşımı, eleştirel tartışmalar ve ortaklaşa üretim için bir sahne sunmuştur. Bu mekânsal işlev, alan yazınındaki Asmalımescit'in fiziksel bir yerleşim yeri olmanın ötesine geçerek hiyerarşisiz bir etkileşim ağının kurulduğu 'özerk bir yaşam biçimi oluşturduğu tespitiyle örtüşmektedir.¹⁶ Örneğin, küçük kafelerde gerçekleşen tartışmalar ve pansiyonlardaki gündelik yaşam, sanatçıların sosyal ağlarını güçlendirirken yaratıcı üretim süreçlerini de tetiklemiştir. Mekânın bu işlevi, İstanbul bohemliğinin hem ortaklaşa hem de disiplinler arası karakterini anlamada kritik bir rol oynar.

¹⁶ Acar, "Başka Bir Modernlik Hâli: Fikret Adil'in Eserlerinde İstanbul'un Bohem Hayatı", 15.

Bu çevrede resim (Çallı, Dino), müzik (Cemil) ve edebiyat (Kısakürek, Safa) gibi farklı sanat disiplinlerinin birleşmesi, dönemin Batı sanat akımlarıyla koşut olarak sanatta bütünleşme ve sınırları aşma arayışının yerel bir ifadesidir.

Modernizm arayışı temasının Elif Naci ve Abidin Dino gibi isimler üzerinden belirginleşmesi, bohem çevrenin eleştirel duruşunun estetik yenilik temelinde yükseldiğini gösterir. Bohem çevrenin resmî sanat anlayışına yönelik eleştirileri sergi ve performans uygulamaları üzerinden yeni ve alternatif estetik deneyimler üretilmesine zemin hazırlamıştır. Estetik üretimdeki bu özerkleşme durumu, bohem yaşamın siyasal ve ekonomik modernitenin dayattığı düzenin dışındaki bir alternatif duyarlılığı beslediğini ortaya koymaktadır. Fikret Adil'in anlatım dilinin belgesel niteliği, bu alternatif kültürün yüzeysel bir eğilimden çok, köklü bir entelektüel duruş olduğunu ortaya koyar.

5.3. Alternatif Modernlik Deneyimleri: Bağımsızlık, Tembellik ve Eleştiri

Bohem sanatçının gündelik yaşam ritimleri, alternatif modernlik anlayışının somut bir yansımasıdır. Ben-anlatıcının günlerini uyku, eğlence ve kısa süreli işlerle doldurması, üretim ve sosyal etkileşim arasındaki esnekliği ortaya koyar. Diğer sanatçılar da benzer şekilde, resim, müzik veya yazı etkinliklerini gündelik yaşamın ritmine eklemelerken toplumsal beklentilere karşı bağımsız duruşlarını sürdürmüşlerdir. Bu deneyimler, bohem yaşamın yalnızca bireysel bir tercih olmadığını; aynı zamanda kolektif bir kültürel duruş ve zaman kullanımına dair alternatif bir mantık geliştirdiğini göstermektedir.

Fikret Adil'in eserlerinde ön plana çıkan temel izleklerden biri, bireysel kayıtsızlık ve modernleşmenin egemen değerlerine karşı geliştirilen alternatif yaşam biçimleridir. *Asmalımescit 74*'ün gazeteci ben-anlatıcısı, ailesinin yanına yalnızca bir kez uğrar; yirmi yedi gün boyunca sevgilisi Jorjet'le eğlenceye kendini kaptırır ve sağlığı bozulana kadar dağıldıktan sonra evine döner: “*Tam yirmi yedi gün, uykusuz, sarhoş, yorgunluğumu ve hislerimi tahrik için Jorjet'in bizzat aldığı ve bana aldıracağı muhtelif 'drogue'ların verdiği sun'î hayatıyetle yaşadım. Tam yirmi yedi gün, pek az fâniye nasip olan bir ihtiras devresi geçirdim, işi gücü unuttum.*”¹⁷

Ben-anlatıcının evlilik ve bağlılığa mesafeli duruşu, Jorjet ile ilişkisi boyunca ve babalık rolüyle ilgili tepkisizliğinde de devam eder:

Ben, kendimde, kanunun 'koca' diye tarif ettiği insan kabiliyetlerini görmüyorum. Eğer ben evlenecek olsam muhakkak surette ya karım ya ben, birimizden biri bedbaht olur. Bu tehlikeye girmektense aşk denilen geçici evlenmelerin kısa fakat daima ve sade işin tatlı acılarını kendisinde toplayan vaziyetlerini tercih ederim.¹⁸

Fikret Adil'in anlatılarında, karakterin evlilik ve babalık gibi yerleşik kurumsal rollere karşı geliştirdiği mesafeli tutum dikkat çekicidir. Nitekim yazarın bir çocuğu olduğuna dair haberi aldığı anda verdiği, “Bu haber beni hiç de sarsmıyor... Sadece tatlı bir maceranın

¹⁷ Adil, *Asmalımescit 74*, 59.

¹⁸ Adil, *Asmalımescit 74*, 88.

gururu okşayan memnuniyeti.”¹⁹ şeklindeki tepki, onun bohem öznelliğinin bir yansımasıdır. Eserde bu tür bağlayıcı ailevi ilişkilere ilişkin somut bir aidiyet veya kurumsal bir bilgi yer almaz; tersine bireysel özgürlük ve anlık yaşantı ön plandadır.

Karakterin evlilik ve babalık gibi yerleşik kurumsal rollere karşı geliştirdiği bu ‘kayıtsızlık’, Jale Parla’nın Türk romanının epistemolojik temellerine dair yaptığı ‘babasızlık’ analiziyle derinlik kazanır. Parla’ya göre, Tanzimat’tan Cumhuriyet’e intikal eden süreçte geleneksel otoritenin (babanın) sarsılması, bireyi rehbersiz ve korumasız bırakmış; bu durum edebiyatta otoriteye karşı mesafeli, ‘bağısız’ bir öznelğin doğmasına yol açmıştır.²⁰ Asmalımescit 74’ün anlatıcısı, bu kopuşu bir bunalım olarak değil, bohem bir özgürleşme alanı olarak deneyimlemektedir.

Ben-anlatıcının çalışma ve aylıklık anlayışı da benzer bir eleştirel duruş sergiler. Gece ve gündüz ritimleri ile uyku ve çalışma alışkanlıkları üzerinden biçimlenen bu tutumda çalışma, “daha iyi tembellik edebilmek için bir vasıta”²¹ olarak görülür. “*Saat dokuz olmuştu. Herkes işine giderken, biz yatmaya dönüyorduk.*”²² ifadesinde somutlaşan bu durum, modern toplumun dayattığı zaman disiplinine karşı bir meydan okumadır. Fikret Adil, bohemliğin çalışma ve üretimle olan ilişkisini şu şekilde tanımlamaktadır: “*Hakikî bohem, her şeyden evvel çalışır ve sanat eseri meydana getirir. Eğer bu eserde devrinin ilerisine geçerse, anlaşılmasa bu onun kabahati değildir. Ve bohem kazanır ve bütün kazancını bir günde bitirir.*”²³

Burada vurgulanan tembellik, bir miskinlik durumundan çok üretim ve tüketim döngüsüne karşı alternatif bir yaşam temposunu temsil eder.

Asmalımescit 74’teki mekânlar, sosyal etkileşim alanı olmanın ötesinde, 1930’lar İstanbul’undaki kentsel ve toplumsal değişimi tüm çıplaklığıyla yansıtan küçük birer dünyadır. Pansiyonlar, sokaklar ve kafeler, hem düşük gelirli sanatçılar için erişilebilir alanlar sunmuş hem de farklı sınıfsal grupların karşılaşmalarına olanak tanımıştır. Bohem mekân, kent tarihi ve mekân sosyolojisi perspektifinden incelendiğinde dönemin çağdaşlaşma süreciyle doğrudan ilişkili bir sosyal laboratuvar olarak değerlendirilebilir. Adil’in betimlediği bohem çevre, yalnızca bireysel haz ve bağımsızlık alanı değil, aynı zamanda modernleşmenin ege-men değerlerine yönelik entelektüel bir eleştiriyi de barındırır.

5.4. Bohem Yaşamın Kuramsal Okuması: Benjamin, Bourdieu ve Lafargue ile Diyalog

Fikret Adil’in *Asmalımescit 74*’te sunduğu bohem yaşam deneyimi, yalnızca yerel bir edebî tanıklık değil, aynı zamanda Batı düşüncesinde modernlik eleştirisinin köşe taşlarını

19 Adil, *Asmalımescit 74*, 134.

20 Jale Parla, *Babalar ve Oğullar: Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2017), 21.

21 Adil, *Asmalımescit 74*, 28.

22 Adil, *Asmalımescit 74*, 55.

23 Adil, *Asmalımescit 74*, 96.

oluşturan kuramsal metinlerle de doğrudan diyalog hâlinindedir. Bu diyalog, eserin sunduğu 'gündelik hayatın mikro-siyaseti' ile makro-kuramsal modernleşme eleştirileri arasında organik bir köprü kurar. Nitekim Adil'in metninde karşımıza çıkan mekânsal devinim ve sanatçının özerkleşme çabası, Walter Benjamin'in kentsel moderniteyi 'flâneur' figürü üzerinden okuyan yaklaşımlarıyla veya Bourdieu'nün sanat alanındaki 'bağımsızlaşma' tezleriyle kuramsal bir süreklilik arz eder.²⁴

5.5. Walter Benjamin ve Flâneur: Kentin Amaçsız Gözlemcisi

Walter Benjamin'in özellikle *Pasajlar* çalışmasında genişlettiği *flâneur* kavramı, anlatıcı figüründe somut bir karşılık bulur. Benjamin'e göre flâneur; modern kentin sokaklarında amaçsızca dolaşan, kalabalıkların içinde hem var olan hem de onlara mesafeli duran "kent gezgini"ni ifade eder. Bu figür, kapitalist modernitenin dayattığı üretim zorunluluğuna ve doğrusal zaman disiplinine bir başkaldırı niteliğindedir.²⁵ Flâneur, kenti bir tüketim nesnesi olarak değil, bir deneyim alanı olarak algılar. Hızı reddederek «an"ın içinde kalmayı seçer. Anlatıcının yirmi yedi gün süren haz odaklı yaşantısını herhangi bir pişmanlık duymaksızın aktarması, Benjamin'in kavramsallaştırdığı ve gündelik hayatın rutinini askıya alan "kesintiye uğratılmış zaman" anlayışıyla tam bir uyum sergiler.

5.6. Pierre Bourdieu ve Habitus: Yapısal Kalıplara Direniş

Anlatıcının toplumsal normlara yönelik kayıtsız tavrı, Pierre Bourdieu'nün *habitus* kavramı üzerinden çözümlenebilir. Bourdieu'ye göre habitus; bireyin içine doğduğu toplumsal yapılar tarafından biçimlendirilen, zamanla içselleştirilmiş algı, düşünce ve eylem kalıplarıdır.²⁶ Öte yandan, sanatçının bu kurumsallaşmış yapıların dışına çıkma ve kendi özerk alanını yaratma çabası, sanat alanının tarihsel süreçte dini, siyasi ve ekonomik otoritelerden koparak kendi yasalarını koymasıyla doğrudan ilişkilidir.²⁷ Bu kavram, öznenin toplumsal dünyada nasıl hareket edeceğini belirleyen, ona belirli bir sınıfın değer yargılarını ve çalışma disiplini dayatan yapısal bir yatkinlikler (dispozisyon) setidir. *Asmalımescit*'in bohem çevresi, Bourdieu'nün işaret ettiği *normatif habitus* yapısına yönelik köklü bir kopuşu temsil eder. Anlatıcının evliliği reddetmesi ve babalık bağını duygusal bir zorunluluk olarak görmemesi, Cumhuriyet ideolojisinin akılcı ve aile odaklı "makbul vatandaş" yaşam biçiminin karşısına estetik bir *karşı-habitus* koyma girişimidir.

24 Edebiyat ve sosyoloji arasındaki bu geçişkenlik ve metinlerin kuramsal birer veri seti olarak okunması üzerine bkz. Lewis A. Coser, *Sociology Through Literature*, (New Jersey: Prentice-Hall, 1972). Ayrıca modernitenin edebî temsilleri için bkz. Marshall Berman, *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor: Modernite Deneyimi*, çev. Ümit Altuğ – Bülent Peker, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2013).

25 Walter Benjamin, *Pasajlar*, çev. Ahmet Cemal (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002).

26 Pierre Bourdieu, *The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature*, ed. Randal Johnson (New York: Columbia University Press, 1993).

27 Pierre Bourdieu, *Sanatın Kuralları: Yazınsal Alanın Oluşumu ve Yapısı*, çev. Necmettin Kâmil Sevil (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006).

5.7. Paul Lafargue ve Tembellik Hakkı

Anlatıcının çalışmayı “daha iyi tembellik edebilmek için bir vasıta” olarak tanımlaması²⁸ Paul Lafargue’ın klasikleşmiş çalışma ahlaki eleştirisiyle örtüşür. Lafargue, çalışmanın bir erdem olarak kutsanmasını kapitalist sistemin ideolojik bir yanılması olarak görür ve bireyin yaşama hakkını “tembellik hakkı” üzerinden yeniden tanımlar.²⁹

Bohem yaşamın modernliğe eleştirel yaklaşımı, Lefebvre’in kent ve mekân teorileri, Habermas’ın kamusal alan tartışmaları ve Adorno’nun kültür endüstrisi eleştirisiyle de paralellikler göstermektedir. Lefebvre’in kentsel mekânın sosyal üretimle biçimlendiği vurgusu, Asmalımescit’in sadece fiziksel bir yer değil, aynı zamanda alternatif bir kültürel üretim alanı olduğunu da destekler.³⁰ Habermas’ın kamusal alan kavramı, bohem çevrelerin toplumsal değerleri tartışma ve eleştirme işlevini açıklamakta kullanılabilir.³¹ Adorno’nun kültür endüstrisine yönelik eleştirisi ise, bohem sanatçının kuralcı ve kitlesel kültüre karşı bağımsız estetik üretimini anlamak için bir çerçeve sunar.³²

Asmalımescit 74’ün anlatıcısının yirmi yedi gün süren haz ve eğlence odaklı yaşantısını herhangi bir etik kaygı veya pişmanlık duymaksızın aktarması,³³ Benjamin’in kavramsallaştırdığı “kesintiye uğratılmış zaman” (interrupted time) anlayışıyla tam bir uyum sergiler. Anlatıcı için Asmalımescit, Benjamin’in Paris pasajlarında bulunduğu o tekinsiz ama cazibeli atmosfere benzer bir işlev görür. Böylece Asmalımescit çevresi, modern kentin işlevsel karmaşasının tam kalbinde yer almasına karşın, bu karmaşaya uzak duran ve gündelik hayatın rutinini askıya alan alternatif bir deneyim mekânına dönüşür.

5.8. Bohem Dünyada Kadın: “İlham Perisi” ve “Marjinal Öteki” Arasında

Asmalımescit 74’te kadın figürü, özellikle Jorjet üzerinden, bohem erkeğin normatif toplumsal düzenden kopuşunu hızlandıran bir katalizör olarak sunulur. Ancak bu temsil, toplumsal cinsiyet rolleri açısından sorunlu bir mesafeyi de beraberinde getirir. Anlatıcının Jorjet ile olan yirmi yedi günlük yoğun ilişkisinin ardından sergilediği “kayıtsızlık” tavrı, kadını yalnızca estetik ve anlık bir deneyim nesnesi olarak konumlandığına göstergesidir.

Bu tavır, kadının varlığını bir ‘babalık’ veya ‘evlilik’ sorumluluğuna dönüştüğü noktada reddeden, duygusal derinliği olmayan bir bohem narsisizmini yansıtır. Jorjet örneğinde olduğu gibi, kadınlar hem bohem erkeğin ilham perisi işlevi görmekte hem de marjinal öteki olarak konumlanmaktadır. *Asmalımescit 74*’te kadınlar, sadece erkek anlatıcının hayatındaki

28 Adil, *Asmalımescit 74*, s. 28.

29 Lafargue, *Tembellik Hakkı*, s. 15.

30 Henri Lefebvre, *Mekânın Üretimi*, çev. Işık Ergüden (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2015).

31 Jürgen Habermas, *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*, çev. Tanıl Bora –Mithat Özbek (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010).

32 Theodor W. Adorno, *Kültür Endüstrisi: Kültür Yönetimi*, çev. Nihat Gürbüz, vd., (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016).

33 Adil, *Asmalımescit 74*, 59. Benjamin’in zaman algısı üzerine bir değerlendirme için bkz. Walter Benjamin, *Pasajlar*, çev. Ahmet Cemal (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002).

figürler değildir. Onlar, bohem dünyada alışılmışın dışındaki yeni ilişki biçimlerinin nasıl kurulduğunu gösteren asıl kahramanlardır. Jorjet ve diğer kadın karakterler, bohem erkeğin kuralcı toplumsal rollere karşı geliştirdiği bağımsızlığı ve yaratıcı alanı hızlandıran bir katalizör görevi görür. Bu durum, dönemin cinsiyet politikaları ve toplumsal beklentileriyle bohem yaşam pratiği arasındaki gerilimi ortaya koyar.³⁴ Anlatıcının babalık haberi karşısında hissettiği “sarsılmama” durumu,³⁵ bohemiğin toplumsal sorumluluklardan kaçışını kadına karşı bir duyarsızlık biçiminde somutlaştırır. Wilson'ın ifade ettiği gibi, bohem kadını kentin tekensiz dokusunun bir parçasıdır; ancak bu doku, bohem erkek tarafından deneyimlendikten sonra kolayca geride bırakılabilir.³⁶ Asmalımescit'teki kadınlar, Cumhuriyet'in idealize ettiği “modern kadın” kimliğine karşı marjinal bir seçenek sunsalar da anlatı içinde büyük ölçüde erkeğin özgürleşme deneyiminin geçici durakları olarak kalırlar.

İstanbul bohemiği Paris, Berlin veya Londra gibi Batı kentlerindeki bohem çevrelerle karşılaştırıldığında, evrensel modernlik tartışmaları çerçevesinde yerel kültürel, ekonomik ve mekânsal farklılıklar göstermektedir. Erken Cumhuriyet İstanbul'undaki bohem çevreler; Batı modellerinin yüzeysel bir taklidi olmanın ötesinde, kendine özgü dinamikleri olan özgün bir kültürel üretim alanı oluşturmaktadır.

1930'lar İstanbul'u, hızlı kentleşme ve nüfus yoğunluğu ile modernleşme dinamiklerinin keşişim noktasıdır. Asmalımescit ve çevresindeki bohem mekânlar, şehrin resmî yapısı ve ekonomik düzeninin dışında, alternatif bir sosyal ve kültürel alan olarak öne çıkmıştır. Pansiyonlar, kafeler ve sokaklar, yalnızca fiziksel mekânlar olarak görülmemelidir. Bu mekânlar, toplumsal tabakalaşmaya karşı kolektif üretim ve etkileşim için önemli alanlar yaratmıştır. Böylece İstanbul bohemiği, kentin mekânsal dönüşümü ve sosyal çeşitliliği ile doğrudan ilişkili bir kültürel fenomen olarak anlaşılabilir.

Aşağıda sunulan bulgular, Asmalımescit çevresinde biçimlenen bohem ortamın yalnızca bireysel deneyimlerden ibaret olmadığını, aksine erken Cumhuriyet İstanbul'unda sivil kültürel alanların oluşumuna dair daha geniş bir tarihsel örüntüyü yansıttığını göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular, *Asmalımescit 74* adlı eserin Erken Cumhuriyet Dönemi'nin kültürel ve entelektüel tarihine ışık tutan önemli bir tarihsel kaynak niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır. Fikret Adil'in eseri, 1930'lar İstanbul'unda bohem yaşam deneyimlerinin toplumsal ve mekânsal bağlamını görünür kılmaktadır. Eser, dönemin resmî modernleşme söylemiyle tam olarak örtüşmeyen; ancak onunla sürekli bir etkileşim ve gerilim hâlinde gelişen sivil bir kültürel alanın izlerini sunmaktadır.

34 Elizabeth Wilson, *The Sphinx in the City: Urban Life, the Control of Disorder, and Women* (Berkeley: University of California Press, 1992), 74.

35 Adil, *Asmalımescit 74*, 134.

36 Wilson, *The Sphinx in the City*, 82.

Analizler, Asmalımescit çevresinde biçimlenen bohem ortamın, farklı sanat disiplinlerinden gelen aktörlerin gündelik etkileşimleri aracılığıyla erken Cumhuriyet entelektüel yaşamının çoğulcu ve dinamik yapısını yansıttığını göstermektedir. Eserde adı geçen pansiyonlar, kafeler, sokaklar ve atölyeler; sanatçılar için yalnızca fiziksel birer mekân olmanın ötesine geçerek entelektüel ve sosyal etkileşimin merkezi durumuna gelmiştir. Bu mekânlar, disiplinler arası üretimi ve topluluk deneyimini destekleyen sahneler olarak öne çıkmıştır.

Asmalımescit çevresindeki mekânlar, ressam, müzisyen, şair ve yazar gibi farklı disiplinlerden gelen sanatçıların bir araya gelmesini mümkün kılmış, disiplinler arası diyalog ve yaratıcı alışveriş için doğal bir sahne oluşturmuştur.

Ayrıca eserdeki kadın figürler, erkek anlatıcının bağımsızlık ve yaratıcı üretim deneyimlerini tetikleyen bir rol üstlenirken toplumsal cinsiyet değerlerini görünür kılan bir eleştiri işlevi de görmektedir. Jorjet ve diğer kadın karakterler, bohem çevrenin sosyal sınırlarını test eden ve alternatif ilişki biçimlerini deneyimleyen aktörler olarak ortaya çıkar. Bu durum, İstanbul bohemliğinin yalnızca bireysel haz alanı olmadığını, toplumsal değerlerle gerilimli bir modernlik deneyimi sunduğunu göstermektedir.

Bohem çevrenin sunduğu kolektif alan, yerleşik toplumsal değerlerin dışında bir deneyim zemini oluşturmuştur. Bu zemin, bireylerin yaratıcı süreçlerini alışılmışın dışındaki kanallardan yürütmelerine ve toplumsal hiyerarşi ile normlara mesafeli duran alternatif davranış kalıpları sergilemelerine zemin hazırlamıştır. Böylece Asmalımescit, yalnızca sanatsal üretim için değil, aynı zamanda modernleşmeye karşı eleştirel bir kültürel deneyim alanı olarak da işlev görmüştür.

Çalışmanın bulguları, *Asmalımescit 74*'ün yalnızca bireysel bir hatırat olmanın ötesinde; mekân, toplumsal ilişkiler ve estetik üretim arasındaki bağları belgeleyen güçlü bir tanıklık sunduğunu ortaya koymaktadır. Metin, bireysel ve ortaklaşa deneyimleri yansıtarak erken Cumhuriyet İstanbul'unun çok katmanlı kültürel yapısının anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Bu yönüyle eser, edebî metinlerin tarih yazımında nasıl kullanılabileceğine dair somut bir örnek oluşturmaktadır.

Bu çalışma üç temel katkı sunmaktadır: İlk olarak, bohem yaşamı erken Cumhuriyet bağlamında alternatif bir modernlik biçimi olarak yeniden kavramsallaştırmaktadır. İkinci olarak, Asmalımescit örneği üzerinden mekânın kültürel üretim ve entelektüel etkileşimdeki kurucu rolünü ortaya koymaktadır. Son olarak, *Asmalımescit 74*'ü yalnızca edebî bir metin değil, dönemin sosyo-kültürel yapısını çözümleyen birincil bir sosyolojik belge olarak konumlandırmaktadır.

Asmalımescit 74 adlı eser, öznel bir anlatı yapısına sahip olmakla birlikte, Erken Cumhuriyet Dönemi resmî kayıtlarında kısıtlı yer bulan bohem çevreleri ve gündelik yaşam deneyimlerini ayrıntılandırması bakımından veri kaynağı olarak seçilmiştir. Bu öznel, bir yöntem kısıtı olarak görülmemiş; dönemin kayıt dışı kültürel alanlarını tarihsel bağlamı içerisinde çözümlenmeye olanak tanıyan bir veri seti olarak kabul edilmiştir. Bu yaklaşım,

edebî metinlerin tarih yazımında tamamlayıcı birer kaynak olarak kullanılabilmesine ilişkin alan yazınındaki eğilimle de örtüşmektedir.

Gelecek araştırmalar, bu çalışmanın nitel bulgularını genişletmek amacıyla aşağıdaki alanlara odaklanabilir:

- *Nicel Dil Analizi: Asmalımescit 74* 'ün sözcük frekansı, Type/Token oranı ve kelime çeşitliliği gibi nicel metrikler kullanılarak analiz edilmesi, mevcut nitel sonuçları dilbilimsel verilerle destekleyebilir.
- *Karşılaştırmalı Çalışmalar: Eserdeki bohem figürlerin, dönemin resmî edebiyat ve sanat çevreleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmesi, alternatif modernlik kavramının sınırlarını daha net çizebilir.*
- *Mekân Sosyolojisi: Eserde adı geçen pansiyonlar, kafeler ve sokaklar İstanbul'un kentsel dönüşümü ve sosyal tabakalaşma ile ilişkisi açısından kent sosyolojisi bakımından derinlemesine incelenebilir.*
- *Uluslararası Karşılaştırmalar: İstanbul bohemliğinin Paris, Berlin veya Londra'daki bohem çevrelerle karşılaştırılması, evrensel modernlik tartışmaları çerçevesinde yerel farklılıkların anlaşılmasına katkı sağlayabilir.*

Kaynakça | References

- Acar, Barış Berhem. “Başka Bir Modernlik Hâli: Fikret Adil’in Eserlerinde İstanbul’un Bohem Hayatı”. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 9/18 (Ekim 2021), 1–15. <https://doi.org/10.20304/humanitas.877880>
- Adil, Fikret. *Asmalımescit 74: Bohem Hayatı*. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2. Basım, 2018.
- Adorno, Theodor W. *Kültür Endüstrisi: Kültür Yönetimi*. çev. Elçin Gen, vd., İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.
- Benjamin, Walter. *Pasajlar*. çev. Ahmet Cemal. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002.
- Berman, Marshall. *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor: Modernite Deneyimi*. çev. Ümit Altuğ –Bülent Peker. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.
- Bourdieu, Pierre. *Sanatın Kuralları: Yazınsal Alanın Oluşumu ve Yapısı*. çev. Necmettin Kâmil Sevil. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.
- Bourdieu, Pierre. *The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature*. ed. Randal Johnson. New York: Columbia University Press, 1993.
- Corbin, Juliet – Anselm Strauss. *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2014.
- Coser, Lewis A. *Sociology Through Literature*. New Jersey: Prentice-Hall, 1972.
- Habermas, Jürgen. *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*. çev. Tanıl Bora– Mithat Özbek. İstanbul: İletişim Yayınları, 2010.
- Hsieh, Hsiu-Fang – Sarah E. Shannon. “Three Approaches to Qualitative Content Analysis”. *Qualitative Health Research* 15/9 (Kasım 2005), 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Lafargue, Paul. *Tembellik Hakkı*. çev. Vedat Günyol. İstanbul: Telos Yayıncılık, 2019.
- Lefebvre, Henri. *Mekânın Üretimi*. çev. Işık Ergüden. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2015.
- Parla, Jale. *Babalar ve Oğullar: Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1990.
- Patton, Michael Quinn. *Qualitative Research & Evaluation Methods*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2015.
- Seigel, Jerrold. *Bohemian Paris: Culture, Politics, and the Boundaries of Bourgeois Life, 1830–1930*. New York: Viking Penguin, 1986.
- Tanpınar, Ahmed Hamdi. *Beş Şehir*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2001.
- Tanpınar, Ahmed Hamdi. *Yaşadığım Gibi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2000.
- Turhan, Mümtaz. *Kültür Değişmeleri: Sosyolojik Bir Tetkik*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1997.
- Wilson, Elizabeth. *The Sphinx in the City: Urban Life, the Control of Disorder, and Women*. Berkeley: University of California Press, 1992.
- Yıldırım, Ali – Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 12. Basım, 2021.